

فصلنامه علمی تخصصی معارف علوم انسانی و علوم اسلامی

سال ششم - بهار 1405 - شماره 24 - ص 216-228

آثار دنیوی و اخروی نماز از دیدگاه آیات و روایات

هایده اسداللهی¹

چکیده

اصل نماز برای دعا بوده و از باب نام گذاری کل به نام اجزایش بر نماز اطلاق گشته که بخشی از اجزای آن دعاست. اهمیت و جایگاه نماز به عنوان یک وظیفه الهی در آیات متعدد قرآن مطرح گردیده است و نماز به عنوان عبادت برتر عامل موثری است در نجات انسان از غوطه و شدن در آلودگی ها و منشأ مهمی برای خود سازی فرد در جامعه است. پس از بعثت پیامبر اکرم (ص) نماز اولین عبادتی بود که برای مردم عصر جاهلیت تشریح گردید فریضة نماز به عنوان عملی عبادی دارای ابعاد مختلفی می باشد توجه به آثار و برکات آن ما را به دستیابی شناخت کاملی از نماز رهنمون می سازد دانستن تأثیر نماز در زندگی دنیوی و اخروی بشریت، نقش بسزایی در سعادت انسان ها ایفا می نماید. کتاب های مفید در مورد نماز تدوین شده است که هر کدام در موضوع خاصی به این مسئله پرداخته است. در این تحقیق سعی شده آثار فردی نماز در زندگی دنیوی و اخروی به صورت منسجم پرداخته شود. با توجه به آیات و روایات فریضة نماز، بر کل دین معرفی شده است و بنابراین اقامه نماز محققا نماز فرد و جامعه را از کاهلی در تمامی زمینه ها باز می دارد و باعث تجلی آن در انسان ها باعث صفای روح و روان می گردد.

واژگان کلیدی: نماز، آثار، زندگی، دنیوی، اخروی

1. طلبه سطح سه (کارشناسی ارشد)، رشته مشاوره خانواده با رویکرد اسلامی، حوزه علمیه حضرت ولیعصر (عج) خواهران، بناب، آذربایجان شرقی.

مقدمه

عبادت و پرستشگری در اعماق فطرت بشر ریشه دارد. عشق به معبود یکتا با وجود انسان آمیخته است. انسان نیاز به انس معبود و آرامش در سایه او دارد. تنها مأمون و پناهگاه انسان به هنگام خطر، دامن کبریایی حضرت پروردگار است. در مکتب مقدس و انسان ساز اسلام نماز بهترین عمل و عبادت مطرح شده است قرآن نماز را وسیله بازدارنده فحشا و منکر معرفی نموده است واضح است اگر کسی به این فریضه الهی در طول شبانه روز اهتمام ورزد و با نیت خالص آن را به جا آورد ادامه این روند به طور قطع و یقین باعث می شود که نبود ملکه اش در انسان به وجود آید که او را از فحشا و منکر معصوم سازد در رابطه با نماز، آیات و روایات گوناگونی از سوی امامان معصوم بیان شده است. نماز سابقه بسیار طولانی دارد و قوی ترین عبادتی که در تمام دوران گذشته حضور داشته همین نماز بوده است سابقه نماز قبل از خلقت آدم بوده است. نماز در زمان همه انبیای گذشته بوده است. در این تحقیق سعی کردم که به نمونه ای از آیات و روایات اشاره کنم که در رسیدن به هدف واقعی و بیان مقصود اصلی نماز مفید واقع شود.

معنای لغوی آثار

«اثر» و «اثر» در لغت به معنای نشان، علامت و بازمانده از یک شیء است.¹ این کلمه در آیات قرآن نیز به همین معنا باز آمده است؛ به عنوان مثال قرآن می فرماید: «إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ»²

معنای اصطلاحی آثار

اما به گفته دانشمندان علم الحدیث، مفهوم اصطلاحی اثر با مفهوم لغوی آن تفاوت چندانی ندارد؛ زیرا همان طور که اثر به معنای بقیه و بازمانده شیء است، در علم الحدیث نیز این کلمه بر بقایای اقوال و افعال منقول از پیامبر(ص) و سلف صالح اطلاق می شود و از این جهت با معنای لغوی آن مغایرت ندارد.³

معنای لغوی نماز

¹. ابراهیم عبدالحلیم، عطیر الصوالحی، محمد خلف احمد، فرهنگ المعجم الوسیط، مترجم محمد بندرریگی، ج1،

چاپ سوم، انتشارات اسلامی، 1389، ص 5.

². پس / 12.

³. علم الحدیث و درایه الحدیث، ص 12.

در لغت : دعا ، گویند (صلی صلاة) : دعا خواند. صلی تصلیة به این معنی نمی آید. نماز، رحمت ، بخشایش. معبد یهودیها.^۱

معنای اصطلاحی نماز

در اصطلاح : نماز عبادتی که متضمن مناجات و خضوع نزد خداوند می باشد . نماز در اسلام مهمترین و موکدترین واجبات است که در هر صفحه ی قرآن تأکید آن هست.^۲

معنای لغوی دنیا

در لغت: به معنی نزدیک شد.^۳

معنای اصطلاحی دنیا

در اصطلاح: اگر آن را از دنی ء و دناءت بگیریم به معنی پست تر و اگر از دنو به حساب آوریم به معنی نزدیک شد و آن پیوسته وصف است و احتیاج به موصوف دارد مثل حیات دنیا، عذاب دنیا ، سعادت دنیا و زندگی دنیا را ، دنیا می گوئیم واز این جهت که نسبت به زندگی آخرت پست تر و ناچیزتر است و یا از این حیث که این زندگی از زندگی آخرت به ما نزدیک تر است.^۴

معنای لغوی آخرت

در لغت : واپسین . جهان دیگر گویند.^۵

معنای اصطلاحی آخرت

در اصطلاح: در قرآن مجید قیامت و نشاء دیگر دارالآخره ، یوم الاخر ، اطلاق شده و این از آن جهت است که زندگی دنیا ، اول و زندگی عقبی آخر و پس از آن است.^۶

اهمیت و جایگاه نماز

نماز از ارکان دین شمرده شده و در اسلام هیچ عملی پس از خدا شناسی به پای آن نمی رسد همچنین پذیرش عبادات دیگر بستگی به پذیرفته شدن نماز دارد و نماز همچون نهر آبی است که آلودگی گناه را از قلب می زداید . حضرت (ع) درباره اهمیت نماز می فرماید: شما

1. ابراهیم عبدالحلیم، عطیر الصوالحی، محمد خلف احمد، فرهنگ المعجم الوسیط، مترجم محمد بندرریگی، ج1، چاپ سوم، انتشارات اسلامی، 1389، ص 1109 و لوئیس معلوف، المنجد، چاپ دوم، انتشارات اسلامی، ص 434.

2. ابوالحسن شعرانی، نثر طوبی، ج 2، چاپ دوم، 1398 ق، ص 53.

3. ابراهیم عبدالحلیم، عطیر الصوالحی، محمد خلف احمد، فرهنگ المعجم الوسیط، مترجم محمد بندرریگی، ج1، انتشارات اسلامی، 1389، ص 641.

4. علی اکبر قرشی، قاموس قرآن، ج1، دارالکتب الاسلامیه، ص 22.

5. ابراهیم عبدالحلیم منتصر، عطیر الصوالحی، محمد خلف احمد، همان، ص 24.

6. همان.

را به نماز و حفظ آن سفارش می‌کنم که بهترین عمل است "أَوْ صِيكُمْ بِالصَّلَاةِ وَحِفْظِهَا فَإِنَّهَا خَيْرُ الْعَمَلِ"^۱

نماز در اسلام جایگاه والا و اهمیت فراوان دارد به طوری که همه کارهای عبادی به شرط قبول آن پذیرفته می‌شود همان طور که رسول خدا می‌فرماید: "أَوَّلَ مَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَى أُمَّتِي الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ"^۲

آنچه از آیات و احادیث نقل شد، رفتار اولیاء خدا نیز اهمیت و جایگاه آن را بیان می‌کند نماز، جزء برنامه انبیا بوده است. حضرت عیسی (ع) در گهواره هم می‌گوید خداوند مرا تا زنده ام به نماز و زکات سفارش کرده است. "وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا"^۳

امام حسین (ع)، حتی در روز عاشورا در میدان مبارزه و در برابر تیرهای دشمن هم نماز را رها نکرد. حضرت ابراهیم (ع)، همسر و کودک خویش را در بیابان‌های داغ مکه، که آن هنگام هیچ آب و گیاهی نداشت، مسکن داد و گفت: "إِنِّي أُسْكِنُكَ مِنْ دُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ"^۴

پیشوایان معصوم ما، هنگام نماز رنگ خود را می‌باختند و می‌فرمودند: وقت ادای امانت الهی و حضور پیشگاه و درگاه الهی است. گرچه بعضی نماز را به طمع بهشت یا ترس از عذاب جهنم می‌خوانند اما علی (ع) نماز را نه برای تجارت یا سپری از آتش، بلکه به خاطر شایستگی خدا برای عبادت، انجام می‌دهد.

نماز سبب آمرزش گناهان و زدودن آثار لغزش‌ها است قرآن، پس از دستور به نماز، می‌فرماید: "إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ"^۵ نیکی‌ها بدی‌ها را از بین می‌برد.

آثار نماز در زندگی دنیوی

داشتن ایمان و انجام دستورات الهی، دشواری‌هایی را در پی دارد که مومن باید آن‌ها را تحمل کند و پشت سر بگذارد تا به هدف مقدس خویش که همان سعادت جاوید در مقام قرب الهی است، دست یابد در این تحقیق به برخی از آثار نماز که در زندگی دنیوی و اخروی تحقق می‌یابد و در آیات و روایات به آن اشاره شده است، می‌پردازیم.

شست و شوی گناهان

1. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج42، چاپ دوم، موسسه الوفاء، بیروت، 1404 ق، ص 246.

2. علی‌المتقی بن حسام‌الدین، هندی، کنز العمال، ج7، چاپ اول، التراث الاسلامی، بیروت، 1397 ق، ص 276.

3. مریم، آیه 31.

4. ابراهیم، آیه 37.

5. هود، آیه 114.

« وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيْ النَّهَارِ وَ زُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ »¹
و در دو طرف روز (اول و آخر آن) و نخستین ساعت های شب ، نماز بر پا دار، زیرا خوبی ها ،
بدی ها را از میان می برد، این پندی برای پند گیرندگان است.

پیامبر اکرم (ص) می فرماید:

«أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَذْهَبُ بِهِ الذُّنُوبَ فَقُلْنَا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ إِسْبَاغُ
الْوُضُوءِ فِي الْمَكْرُوهَاتِ وَ كَثْرَةُ الْخُطَى إِلَى الْمَسَاجِدِ وَ أَنْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ»²
«آیا شما را راهنمایی نکنم بر چیزی که خداوند به سبب آن خطاها را محو و گناهان را پاک می
کند؟ پس گفتیم: بفرمایید ای رسول خدا! حضرت فرمودند و ضوی کامل گرفتن در جایی که
سخت دشوار است و زیاد رفتن به مساجد و منتظر نمازی پس از نمازی بودن».
ح حضرت علی (ع) می فرماید: «إِلَّا صَلَاةً صَابُونَ الْخَطَايَا؛ نماز، صابون و تمییز کننده خطاها
است».

از سلمان فارسی نقل شده است که می فرماید:

«كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ) فِي ظِلِّ شَجَرَةٍ فَأَخَذَ عُصْنًا مِنْهَا، فَنَفَضَهُ فَتَسَاقَطَ وَرَقُهُ،
فَقَالَ: أَلَا تَسْأَلُونَنِي عَمَّا صَنَعْتُ فَقُلْنَا: أَخْبِرْنَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: إِنْ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ إِذَا قَامَ إِلَى
الصَّلَاةِ تَحَاتَّتْ عَنْهُ خَطَايَاهُ، كَمَا تَحَاتُّ وَرَقُ هَذِهِ الشَّجَرَةِ»³

«با پیامبر اکرم در سایه ی درختی بودیم ، یک شاخه از آن را گرفت و آن را تکان داد پس یک
برگی از آن افتاد، فرمود: نمی پرسید که چرا چنین کردم؟ عرض کردیم به ما خبر دهید ای
رسول خدا! فرمود: به تحقیق شخص م سلمان هرگاه به نماز قیام می کند گناهانش می ریزد
همان طور که برگ های این درخت می ریزد».

در حدیث ، نماز به هنری تشبیه شده که انسان روزی پنج بار خود را در آن شست و شو می
کند و دیگر چرکی باقی نمی ماند.⁴

اخلاص

همه عبادت ها باید به قصد قربت انجام گیرد و اگر گو شه ای از آن برای غیر خدا باشد، باطل
است. مثلا اگر در نماز، یکی از واجبات، برای غیر خدا باشد، نماز باطل است. اگر یکی از
مستحبات هم ریایی انجام گیرد، یا زمان عبادت (اول وقت خواندن) و مکان آن (در صف اول

1 . سوره هود آیه 14.

2 . حسن بن محمد دیلمی، ارشاد القلوب، ج1، چاپ اول، قم، شریف رضی، 1412 ق، ص 257.

3 . محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، جلد 79، چاپ دوم، بیروت، 1403 ق، ص 208.

4 . محمد بن حسن، حر عاملی، وسائل الشیعه، ج3، چاپ اول، قم، موسسه آل البيت ، 1409 ق، ص 7.

یا در مسجد خواندن) برای غیر خدا باشد، نماز باطل است. حتی اگر در زمستان، کنار بخاری بایستد که هم گرم شود و هم نماز بخواند، باز نمازش باطل است. خداوند، عملی را می پذیرد که از جهت شرایط زمانی و مکانی و کیفیت و خصوصیاتش، همه خالص باشد و برای او شریکی قرار داده نشود: "و لا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا"^۱ در حدیث است: اگر رزمنده ای در جبهه، بخاطر تعصب یا بدست آوردن غنائم جنگی یا اظهار قدرت و شجاعت و امثال این ها بجنگد، ارزش ندارد.

امام باقر (ع) می فرمایند: «نماز خانه و مرکز اخلاص است».^۲

شرط عبادت، اخلاص است. عبادتی که خالصانه نباشد مثل لامپی است که برق ندارد. قرآن می فرماید: "وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ"^۳؛ مردم سفارش شده اند به این که مخلصانه بندگی کرده و نماز به پا دارند.

خداوند در جایی دیگر به پیامبرش می فرماید: نه تنها نماز و عبادت ها، که مرگ و حیات تو هم باید برای پروردگار عالمیان باشد: "قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ"^۴

قرب به خدا

آثار دیگر نماز آن است که باعث تکامل نفسانی و قرب به پروردگار می شود. قرب؛ یعنی این که انسان در اثر تکامل نفسانی و معنوی دریابد هر حرکت و سکونی و هر تأثیری و تأثیری به اراده خداوند است. هنگامی که سخن می گوید دریابد که او نیست حرف می زند، بلکه به حول و قوه الهی است که این امر وجودی را ایجاد می کند یا وقتی نگاه می کند، همه جا آثار الهی را مشاهده می کند. نماز یکی از موثرترین عبادت ها برای قرب به خداست.^۵

امام علی (ع) می فرماید: نماز برای هر شخص پرهیزگاری، وسیله تقرب به خداست.

و در روایات دیگری می فرماید: «مراقب نمازهای خود باشی آن را حفظ کنی و زیاد نمازهای مستحبی بخوانی و به وسیله آن تقرب بجویید».^۶

1. محسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، ج 6، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی، 1379، ص 179.

2. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج 75، چاپ دوم، بیروت، 1403 ق، ص 83، ج 8.

3. سوره بینه، آیه 5.

4. سوره انعام، آیه 162.

5. علی المتقی بن حسام الدین، هندی، کنز العمال، ج 7، چاپ اول، التراث الاسلامی، بیروت، 1397 ق، ح 18917؛

محمد بن یعقوب کلینی، کافی، ج 3، تهران، دفتر نشر و فرهنگ اهل بیت، بی تا، ص 365، حدیث 6.

6. نهج البلاغه، حکمت 252؛ محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج 75، چاپ دوم، بیروت، 1403 ق، ح 223.

امام کاظم (ع) می فرماید: «بهترین چیزی که بنده بعد از شناخت خدا به و سیله آن به درگاه الهی تقرب پیدا می کند، نماز است»^۱.

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «نماز خواندن وسیله نزدیکی مومن به خداست»^۲.
امام رضا (ع) می فرماید: «أَلَا صَلَاةٌ قُرْبَانٌ كُلِّ تَقِيٍّ؟» نماز و سیله تقرب و نزدیک شدن از سان های پرهیزگار به خداوند است».

باز داشتن از کارهای زشت

بی تردید نماز گزاران این نکته را به خوبی درک کرده اند که نماز از سان را از فحشا و منکر باز می دارد. " إِنْ أَلَّ صَلَاةً تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ " ^۳ چون در نماز ، الفاظ و حرکات و رفتاری وجود دارد که همیشه امور نیک را به انسان القا می کند و اثر بازدارندگی نماز از فحشا و منکر است به قدری اهمیت دارد که در بعضی از روایات اسلامی ، معیار سنجش نماز مقبول و غیر مقبول خوانده شده است.

امام صادق (ع) می فرماید: «کسی که دوست دارد ببیند نمازش مقبول درگاه الهی شده یا نه، باید ببیند این نماز او را از زشتی ها و منکرات باز داشته یا نه؟ به همان میزان که باز داشته قبول است»^۴.

تواضع

نماز مکتب تربیتی سازنده ای است که با الفاظ و حرکات خود تواضع و فروتنی را آموزش می دهد. نماز، خودبینی و تکبر را در هم می شکند و درس تواضع در برابر خداوند را به انسان نماز گزار می آموزد؛ زیرا نماز گزار در هر شبانه روز با خواندن هفده رکعت نماز واجب ، سی و چهار بار پیشانی بر خاک و زمین می نهد و به سجده می افتد که خود همین ، سمبل تواضع است.

1 . حسن بن علی ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ترجمه احمد جنتی، چاپ اول، تهران، موسسه امیرکبیر، 1382 ش، ص 455.

2 . علی المتقی بن ح سام الدین، هندی، کنز العمال، ج7، چاپ اول، التراث الاسلامی، بیروت، 1397 ق، حدیث 18907؛ محمد هادی مازندرانی، شرح فروع کافی، ج1، چاپ اول، قم، دار الحدیث للطباعة و النشر، 1429 ق، ص 265.

3 . محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج79، چاپ دوم، بیروت، 1403 ق، ص 307.

4 . سوره عنکبوت، آیه 45.

5 . محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج16، چاپ دوم، بیروت، 1403 ق، ص 209 و ج79، ص 198 و ج84، ص 238 و ج67، ص 173.

حضرت فاطمه زهرا (س) می فرماید: خداوند، ایمان را به و سیله پاک سازی شما از آلودگی شرک، و نماز را برای دوری و پاک نمودن شما از تکبر قرار داد.^۱

استجاب دعا

از دیگر آثار نماز، قبول شدن دعاها و رفع نیازهاست. نماز چون بین عبد و معبود پیوند برقرار می کند و نشانگر تلاش نماز گزار برای رسیدن به ملکوت اعلا و پیوستن به حق است، چنین تلاشی از نظر کردگار عالم مخفی نمانده، در مقلبل، دعاها را قبول می کند و خواسته هایش را بر آورده می سازد.

امام صادق (ع) می فرماید: هرگاه حاجتی داشتی، دو رکعت نماز بخوان و بر محمد و آل محمد درود بفرست و سپس از خداوند خواسته خود را بخواه که به تو می دهد.^۲
پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَا يَعْزِضُ عَلَيَّ قَلْبِهِ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ أَسْبَابِ الدُّنْيَا لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا أُعْطَاهُ»^۳

«هرکس نمازی بخواند که در آن چیزی از چاره اندیشی های دنیا دردل نگذارند، هیچ چیز از خدا نمی خواهد، جز اینکه به او می دهد».

حضرت علی (ع) می فرماید: " مَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فَلَهُ عِنْدَ اللَّهِ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ"^۴
هر کس نماز واجب بگذارد، نزد خداوند یک دعای مستجاب و پذیرفته دارد.

عامل دوری شیطان

شیطان تا زمانی که فرزند آدم به نمازهای واجب، تعهد و مراقب نمازهای یومیه اش است از او می ترسد، اما وقتی که نمازها را ضایع کند و به آنها بی توجه و بی قید باشد، شیطان بر وی چیره می شود و او را در گناهان بزرگ غرق می کند.
حضرت علی (ع) می فرماید: " الصلاة حِصْنٌ مِنْ سَطَوَاتِ الشَّيْطَانِ"^۵
نماز پناهگاهی در برابر حمله های شیطان است.

1. نهج البلاغه، خطبه 190.

2. محمد هادی مازندرانی، شرح فروع کافی، ج 1، چاپ اول، قم، دار الحدیث للطباعة و النشر، 1429 ق، ص 479.

3. محمد محمدی ری شهری، الصلاة فی الكتاب و السنة، ص 119.

4. علی المتقی بن حسام الدین، هندی، کنز العمال، ج 7، چاپ اول، التراث الاسلامی، بیروت، 1397 ق، ص 313، حدیث 19040.

5. عبدالواحد بن محمد، تمیمی آمدی، غررالحکم و دررالکلم، چاپ دوم، قم، دارالکتب الاسلامی، 1410 ق، ص

حضرت صادق (ع) می فرماید: " مَلَكَ الْمَوْتِ يَدْفَعُ الشَّيْطَانَ عَنِ الْمُحَافِظِ عَلَى الصَّلَاةِ وَيَلْقَنُهُ شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فِي تِلْكَ الْحَالَةِ الْعَظِيمَةِ"¹
«فرشته مرگ شیطان را از مواظبت کننده بر نماز، دوری می کند و در آن حال سخت (جان کندن) گواهی بر یکتایی خداوند و رسالت حضرت محمد (ص) را به او تلقین می کند».

نزول رحمت

حضرت علی (ع) می فرماید: « لَوْ يَعْلَمُ الْمُصَلِّي مَا يَغْشَاهُ مِنَ الرَّحْمَةِ لَمَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ²؛ اگر نماز گزار بداند که چقدر رحمت (خاص) خداوند او را فرا گرفته سر از سجده بر نمی دارد.
در حدیث می خوانیم: " الصَّلَاةُ تَسْتَنْزِلُ الرَّحْمَةَ"³
نماز، سبب نزول رحمت الهی بر انسان می شود.

آثار نماز در زندگی اخروی

مرگ آسان

در حدیث آمده است: " مَا مِنْ عَبْدٍ اهْتَمَّ بِمَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ وَ مَوَاضِعِ الشَّمْسِ إِلَّا ضَمِنْتُ لَهُ الرُّوحَ عِنْدَ الْمَوْتِ - وَ انْقِطَاعَ الْهَمُومِ وَ الْأَحْزَانَ وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ"⁴
هیچ بنده ای نیست که به نماز اول وقت و اوقات نماز اهتمام ورزد، مگر آن که مرگ آسان و بدون غم و اندوه و نجات از آتش را برای ضمانت کنم.

رستگاری

قرآن رستگاری را از آن مومنانی می داند که خاشعانه نماز می گزارند و می فرماید: "قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ"⁵؛ به تحقیق مومنان رستگارند، آنان که در نماز خود خاشعند.

نجات از عذاب

¹. محمد بن حسن، شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج4، چاپ اول، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام، 1409 ق، ص 29.

². عبدالواحد بن محمد، تمیمی آمدی، غررالحکم و دررالکلم، ج2، چاپ دوم، قم، دارالکتب الاسلامی، 1410 ق، ص 605.

³. حسین نوری، مستدرک الوسائل، ج12، چاپ اول، قم، مؤسسه آل البيت، β، 1408 ق، ص 129.

⁴. محمد بن محمد، مفید، الامالی للمفید، چاپ اول، قم، کنگره شیخ مفید، محقق حسین استاد ولی، 1413 ق، ص 136.

⁵. سوره مومنون، آیات 1-2.

امام صادق (ع) می فرماید: پیر مردی را در قیامت حاضر می کنند، سپس پرونده ی عملش را به دستش می دهند، پرونده به صورتی است که مردم آن را می بینند و در آن، به جز بدی های او نمی نگرند. این برنامه به طول می انجامد تا پیر مرد به خداوند عرض می کند: امر می کنی که مرا به آتش ببرند؟

خطاب می رسد: «ای پیر مرد، من حیا می کنم تو را عذاب کنم، در حالی که تو در دنیا برای من نماز خواندی. ای ملائکه، بنده مرا به بهشت ببرید»^۱.

گشودن در های بهشت

پیامبر اکرم (ص) به علی (ع) فرمودند: «سَبَعَةٌ مِنْ كُنْ فِيهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ وَأَبْوَابُ الْجَنَّةِ مُفْتَحَةٌ لَهُ مِنْ أَسْبَغَ وَضُوءَهُ وَأَحْسَنَ صَلَاتَهُ وَأَدَّى زَكَاةَ مَالِهِ وَكَفَّ غَضَبَهُ وَ سَجَنَ لِسَانَهُ وَ اسْتَغْفَرَ لِدُنْيَاهِ وَأَدَّى النَّصِيحَةَ لِأَهْلِ بَيْتِهِ»^۲

«هفت خصلت است که در هر کس باشد حقیقت ایمان را دریافته، و [همه] درهای بهشت بر وی گشوده می گردد. کسی که وضوی کامل بگیرد، کسی که نمازش را نیکو اقامه کند، زکات مالش را بپردازد، خشم خویش را کنترل نماید، زبانش را از هر چه نباید بگوید بسته و زندانی نماید، گناهان و اشتباهاتش را جبران کند، نصایح و اندرز و راهنمایی های لازم را در حق اهل بیت و فرزندانش مضایقه نکند [و حق اهل و عیال و اولاد خویش را از نظر نصیحت و هدایت و ارشاد ادا نماید]».

ورود به بهشت

رسول خدا می فرماید: کسی که بدانند نماز حقی است که خدا واجب کرده، داخل بهشت می شود.^۳

راهیابی به عالم ملکوت

امام صادق (ع) می فرماید: «پس از خدا شناسی و معرفت هیچ عاملی، بهتر از نماز انسان را به خدا نزدیک نمی کند»^۴.

حضرت خامنه ای می فرمایند: «هیچ وسیله ای محکم تر و دائمی تر از نماز برای ارتباط میان انسان با خدا نیست»^۵.

1. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، همان، ج 70، ص 390.

2. حسن بن فضل، طبرسی، مکارم الأخلاق، ج 2، چاپ: چهارم، قم، 1412 ق / 1370 ش، ص 387.

3. علی المتقی بن حسام الدین، هندی، کنز العمال، ج 7، چاپ اول، التراث الاسلامی، بیروت، 1397 ق، ص 201.

4. همان، ص 207.

5. روزنامه اطلاعات

امام علی (ع) می فرماید: «نماز نزدیک کننده متقین به خداوند است».¹

رحمت و مغفرت الهی

ر سول خدا می فرماید : «از ان هنگام که مومنی به نماز می ای ستد ، تا آنگاه که نمازش را به
پایان می برد ، رحمت از بالای سرش تا افق آسمان بر او سایه می افکند».²

1 . حسین نوری، مستدرک الوسائل، ج1، چاپ اول، قم، مؤسسه آل البیت β، 1408 ق، ص 175.

2 . علی بن موسی بن طاووس، فلاح السائل، چاپ اول، قم، بوستان کتاب، 1406 ق، ص 160.

نتیجه‌گیری

استوارترین رکن و پایه‌ی مسلمان‌بندگی و عبودیت در پیشگاه خداست که هر چه داریم از اوست رمز و رازی است که این اطلاعات و بندگی را نشان می‌دهد و قرآن به عنوان یاد خدا از آن تعبیر شده که بازدارنده از گناهان و پستی‌ها است و پاداش آن در آخرت بهشت است به شرط آن که با حضور قلب و با توجه باشد تا اثر آن آشکار شود و در راز و اسرار و در سها و پیامدها و عبرت‌هایی وجود دارد که جز با شناختن آن‌ها اثر مطلوب نمی‌بخشد و در آیات و روایات بسیاری که پیرامون نماز است به اسرار محتوای و معنای حقیقی آن اشاره شده است کسانی که در دعاها و مناجات‌هایشان جهان فوق را رعایت می‌نمایند به یک راه ارز شمند و مطمئن برای یاد خدا هدایت شدند چرا که بدون یاد خدا مناجات و ارتباط عاشقانه با او و دعا با آن خصوصیات مفهومی ندارد بویژه دعاهای مأثوره از مضامین بسیار بلند و از لطیف‌ترین رمز و رازهای میان عاشق و معشوق است.

منابع

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، ترجمه احمد جنتی، چاپ اول، تهران، موسسه امیرکبیر، 1382 ش.

ابن طاووس، علی بن موسی، فلاح السائل، چاپ اول، قم، بوستان کتاب، 1406 ق.
تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و دررالکلم، چاپ دوم، قم، دارالکتب الاسلامی، 1410 ق.

حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج 3 و 4، چاپ اول، قم، موسسه آل البيت □، 1409 ق.

دیلمی، حسن بن محمد، ارشاد القلوب، ج 1، چاپ اول، قم، شریف رضی، 1412 ق.
شعرانی، شعرانی، نثر طوی، ج 2، چاپ دوم، 1398 ق.

طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الأخلاق، ج 2، چاپ: چهارم، قم، 1412 ق / 1370 ش.
عبدالحلیم، ابراهیم، عطیر الصوالحی، محمد خلف احمد، فرهنگ المعجم الوسیط، مترجم محمد بندرریگی، ج 1، چاپ سوم، انتشارات اسلامی، 1389.

فیض کاشانی، محسن، محجه البیضاء، ج 6، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی، 1379.
قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج 1، دارالکتب الاسلامیه، بی تا.

کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج 3، تهران، دفتر نشر و فرهنگ اهل بیت، بی تا.
مازندرانی، محمد هادی، شرح فروع کافی، ج 1، چاپ اول، قم، دار الحدیث للطباعه و النشر، 1429 ق.

المتقی بن ح - سام للدين، علی، کنز العمال، ج 7، چاپ اول، التراث الاسلامی، بیروت، 1397 ق.

مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج 79، 84، 16، 67، 42، چاپ دوم، بیروت، موسسه الوفاء، 1403 ق.

محمدی ری شهری، محمد، الصلاة فی الكتاب و السنّة.

معلوف، لوئیس، المنجد، چاپ دوم، انتشارات اسلامی، بی تا.

مفید، محمد بن محمد، الامالی للمفید، چاپ اول، قم، کنگره شیخ مفید، محقق حسین استاد ولی، 1413 ق.

نوری، حسین، مستدرک الوسائل، ج 12، چاپ اول، قم، مؤسسه آل البيت □، 1408 ق.

روزنامه اطلاعات